

# Fogyatékkal élő magyar fiatalok a szórványban

## Lépések a teljességhez

### Hunyad megyei körkép – MÁS szemmel

**Gyönyörű kisgyermekként született. Mosolygott és a család szeme fénye lett. De társainál lassabban fejlődött, és lassabban reagált a külső ingerekre. Orvosi vizsgálatok sora következett. Pontos diagnózis nem körvonalazódott, de egyértelművé vált: ő más, mint a többi gyermek. Különleges bánásmódot, fokozott odafigyelést igényel. – Sok száz kisgyermek élete indul így, és hogy hogyan alakul a továbbiakban, az nagymértékben függ a környezetétől. Családtól, kis- és tágabb közösségtől, a társadalomtól.**

A nyugati társadalmakban milliós nagyságrendű példák igazolják: a fogyatékkal élő személyek többsége értékes és hasznos tagjává válhat a közösségeknek. A hazai társadalom még gyerekcipőben jár e téren, de az utóbbi két évtizedben kézzelfogható előrelépések történtek. A fogyatékkal élő személyekkel való társadalmi szintű törődés már a 19. században elindult. A kezdetleges állami intézkedések mellett az egyházak vállaltak aktív szerepet e téren. Az államosítás azonban megszüntette a fejlődő intézményeket és a kommunizmus éveiben folyamatos leépülés volt tapasztalható a fogyatékkal élők jogai és társadalmi védeltsége terén. A „sokoldalúan fejlett” ember-modellt hirdető kommunista ideológia nem vállalta a tényt, hogy fogyatékosok is léteznek. A súlyosan és középsúlyosan sérült gyermekek vagy felnőttkorúak kórház típusú intézményekbe, „otthonokba” kerültek, ahol az életkörülmények a túlélés alsó határán mozogtak. Az enyhébben sérültek többnyire a családjukban maradtak. Ezeknek a családoknak viszont egyedül kellett megküzdeniük a gyermek állapotából eredő problémákkal.

A kilencvenes évek elején megdöbbentő dokumentumfilmek születtek erről az időszakról, melyek hatására nemzetközi nyomás nehezedett Romániára a fogyatékkal élők jogvédelmének mielőbbi rendezése végett. Így 1990-ben megalakul a Fogyatékosok Államtitkársága és 1991 novemberében jelenik meg először az Alkotmányban egy olyan paragrafus, amely a fogyatékos személyek jogairól szól. Ezt követően Románia több nemzetközi egyezmény aláírása során kötelezi magát a fogyatékkal élő személyek helyzetének a javítására. A széles körű jogvédelmet biztosító, ma is érvényben lévő 448-as törvény azonban csak 2006-ban jelenik meg, Románia EU-s csatlakozásának küszöbén. Alkalmazása még mindig sántikál, a jogvédelem biztosítására hivatott intézmények gyakran pénzühányra hivatkozva hátrítják el a felelősséget. A nyelvi kisebbség köreibe élő fogyatékos személyek pedig fokozottan

szembesülnek minden mulasztással, különösképpen szórványvidéken, ahol a helyi közösség csekély létszáma miatt kevésbé számíthatnak az önfenntartó civil kezdeményezésekre.

#### Elfogadás

A fejlődési rendellenességgel küzdő kisgyermek életét alapvetően határozza meg a család viszonyulása. – Nikinél



Niki és édesanyja

hat hónapos kora körül figyeltem fel, hogy nem akar még ülni. Aztán egyéves korára már érezkelni lehetett a fejlődési lemaradást. Akkor indultam el az orvosokhoz. A kivizsgálások hosszasan elhúzódtak, Németországba is elmentem velem, mert tudni akartam, hogy miért alakult ez így, és mire számíthatunk az évek során. De sem erre, sem arra nem kaptam választ. Csak kezelést kaptunk és némi biztatást, hogy gondos, szeretetteljes környezetben sokat fejlődhet, az évek során bizonyos mértékben ki is nőheti a rendellenességeket. Nem volt könnyű elfogadni a helyzetet. Sokat gyöttrődtem, hogy miért kell ennek így lennie, miért pont velem, miért pont az én gyermekemmel történik ez? Sokáig zavart a külvilág

reagálása is. Azután megfordultak utánunk, megbámultak. De a családom, a férjem, édesanyám nagyon mellém állt, és sikerült megerősödnöm. Ha kétségbeesésemben elsírtam magam, Niki az ölembe hajtotta a fejét, és nagyon szomorú volt. Eldöntöttem, hogy nem folytatom a kesergést. Nem akartam, hogy Niki szomorú kislány legyen. Túltertem magam a környezetemben tapasztalt előítéleteken, és minden-

hová magammal vittem, sokat sétálunk, játszunk, nevetünk együtt, Niki óvodába, iskolába jár, ma már ötödikes és nagyon szépen fejlődik – meséli Casian Beatrice, Niki édesanyja. Az első esztendő azonban lelki elfogadás mellett rengeteg egyéb teendőt hoztak. Gyógytornára és logopédushoz kellett járni, hiszen Nikinek nem voltak kifejlődve az alapvető reflexei. Ha például leesett, nem védte magát ösztönösen. Mindent meg kellett tanítani neki. – A szülői melléállás, az őszinte elfogadás nagyon sokat jelent a fogyatékkal élő gyermekek számára. Ők ugyanis alapvetően szorongó természetűek. Az értelmi fogyatékkal élők különösképpen, de a testi fogyatékkal küzdőkben is állandóan ott van a rettegés, a kitesztottságtól való félelem.

Ha azonban a közvetlen környezetükben elfogadást tapasztalnak, az jelentős mértékben javíthatja önbecsülésükön és stabilizálja lelkiállapotukat, ami a gyógyulás irányába mutat – magyarázza Coadă Melinda klinikai pszichológus. A Hunyad megyei mentálhigiéniai intézmény alkalmazottjai közül amúgy ő az egyetlen, aki magyar nyelven tud a gyermekekkel foglalkozni. Ezért a megye minden sarkából felkeresik, különösen a logopédiai problémákkal, hiszen a fogyatékkal élő gyermekek számára sokszor nehézséget jelent egy újabb nyelv elsajátítása. Bár Coadă Melinda szerint a román nyelv dallamosabb a magyarnál, és a kiejtéssel könnyebben boldogulnak a beszédhibás gyermekek.

#### Iskola

A jelenlegi törvény értelmében a fogyatékkal élő gyermekek szüleinek (nevelőinek) jogában áll eldönteniük, hogy a gyermek speciális vagy közoktatási intézménybe járjon. A közoktatásba való integrálás azonban még nagyon törekeny alapokon áll, elsősorban a szakképzett pedagógusok és az anyagi háttér hiánya miatt. – Hunyad megyében számos speciális tanintézmény működik, általános iskolától középfokú szakoktatásig. A gyermekek többsége szépen fejlődik. Ezen iskolák lényege, hogy a képesséfejlesztésekre összpontosítanak és a diákok kisebb létszámú osztályokban, szakképzett pedagógus irányítása alatt fejlődhetnek. Ezzel szemben a közoktatásban a speciális oktatási igényű gyermekek normál létszámú osztályokba kerülnek, ahol általában a tanítók, tanárok nem részesültek ilyen irányú előképzésben. Bár a Pedagógusok Háza Hunyad megyében is minden évben szervez speciális igényű gyermekek oktatását elősegítő képzést. De egyre kevesebben jelentkeznek. Az iskolák nem finanszírozzák az e kurzuson való részvételt, a pedagógusok pedig saját zsebből szintén nem szánják rá pénzt. A Bolyai Nyári Akadémián is mindig vannak ilyen irányú képzésmódulok. Mégis nagyon kevés a speciális igényű oktatás terén képzett pedagógus. Az integrált oktatás mindemellett valós haszonnal járhat mind a sérült gyermek, mind pedig a befogadó közösség fejlődése szempontjából. Ellenben itt is megvannak a határok. Pszichológusként csak az enyhén vagy mérsékelten fogyatékos gyerekek esetében ajánlom az integrált oktatást. Hunyad megyében azonban a magyar anyanyelvű fogyatékos gyermekeknek kizárólag a normál közoktatási intézményekben van lehetőségük anyanyelvükön tanulni – ismerteti az oktatási rendszernek e sajátos szeletét Vlaic Ágnes iskolapszichológus, aki több évig volt a sajátos oktatási igényű diákokért felelős megyei tanfelügyelő.

Folytatása a II. oldalon



A közösségi élmény és a munka gyógyító erővel bír

**Folytatás az I. oldalról**

A magyar gyermekek tehát csak a normálnak tekintett közoktatási intézményekben tanulhatnak. Az iskolai magyar tagozatok többségében (Vajdahunyadon, Petrozsényban, Szászvároson) folyamatosan integrálni igyekeznek sajátos oktatási igényű gyermekeket.

A Dévai Téglás Gábor Elméleti Liceumban jelenleg 6 speciális igényű gyermek tanul. – Sajnos, a hazai oktatási rendszerben senki sem készíti fel a pedagógusokat a speciális igényű gyermekek oktatására, nevelésére. Egyszerűen, szülői kéreésre bekerül a gyermek az osztályba, és a pedagógusnak boldogulnia kell úgy, hogy irányt adó tanterv van, de konkrét tankönyv, segédeszköz hiányzik. Ennek az is a magyarázata, hogy a speciális igényű gyermekek annyira egyedi módon fejlődnek, hogy nagyon nehéz lenne egy általános tankönyv kidolgozása számukra. Minden gyermeknél más képességek szorúlnak fejlesztésre. Jómagam pszichológiát is végeztem, s bár soha nem voltam gyakorló pszichológus, legalább tudtam, hogy hol tudok ilyen jellegű anyagokat keresgélni. Szerencsés helyzetben voltam azért is, mert Niki, a speciális igényű kis tanítványom első naptól kezdve az édesanyjával együtt jött iskolába. Közösén kutattunk megfelelő eszközök után, és találtunk egy magyarországi tanmenetet, ami nem osztályokra, hanem képességekre volt beosztva. Megnéztük, milyen képességet akarunk fejleszteni és ott megkaptuk a hozzárendelt feladatokat vagy legalább a típusát és akkor tudtunk ahhoz hasonlót keresni a világhálón. Az anyuka is rengeteget dolgozott, feladatokat keresett, nyomtatott ki színesen. Niki negyedik végére megtanulta a betűket, számokat, szorzótáblát, és bár beszélni nagyon keveset beszél, kialakult egy kommunikációs nyelv, a színes képek segítségével. Ebben azonban nagyon nagy szerepe volt az édesanyjának is, aki naponta itt volt vele az órákon, és otthon is sokat foglalkozott Nikivel – számol be tapasztalatairól Csatlós Erzsébet Zsófia tanítónő. Az ilyen eset azonban meglehetősen ritka a hazai tanügyben. Bár a törvény értelmében, ha mérsékelt vagy súlyos fogyatékkal élő gyermekek számára a normál közoktatási intézményeket választja a szülő, akkor jogában áll külön szakembert igényelni mellé, aki egyrészt a gyermek fejlődését koordinálja, másrészt az integráló közösség tagjainak nyújt segítséget abban, hogy pozitívan viszonyuljanak sérült társukhoz. Ezt a szerepet előzetes felkészítés nyomán maga a szülő is betöltheti. Az esetek többségében azonban a szülők nem tudják ezt felvállalni, a tanintézményeknek pedig nincs anyagi lehetőségük külön pedagógust fizetni. – Ezért sajnos előfordulnak olyan esetek is, amikor a szülők ragaszkodnak az integrált oktatáshoz, a gyermek azonban képtelen alkalmazkodni, és/vagy a közösség elutasítón viszonyul hozzá – magyarázza Vlačić Ágnes iskolapszichológus. – Ármin az elemi osztályokban nagyon szépen beépült a közösségbe. Kisebbségi létszámú összevont osztály volt Csernakeresztúron, a tanító néni külön figyelmet fordított rá, szépen fejlődött. Ötödiktől új közösségbe került, népebb osztályba, de jó ideig itt is megtalálta a helyét, jól érezte magát. Ahogyan azonban kamaszkodott az osztály, ő lassan kimaradt a beszélgetésekből, kizáródott a közösségből. Figyelemzavaros problémái felerősödtek. Tizedikig mégis kijártuk az iskolát – meséli az édesanya, Sebestyén Rozália.

**Közösség**

Árminnak az iskolai tapasztalatot túl nagy élményt jelentett a Fioretti közösség megalakulása, az abban való részvétel. – Bő két éve, 2014 januárjában alakult meg Déván a Fioretti (Virágoskert) nevű csoport, melynek keretében magyar anyanyelvű fogyatékkal élő gyermekekkel, fiatalokkal próbáltunk foglalkozni. Az indíték első-

sorban személyes volt, hiszen jómagam évek óta veszek részt svájci fogyatékos-alapítványok munkájában, elsősorban táborok megszervezésében. Úgy gondoltam, a felgyűlt tapasztalatot otthon, a saját közösségemben is gyümölcsöztetnem kell – mondja László Attila, a Fioretti csoport vezetője. Mint kiderül a másik indíték a sérült magyar gyermekekkel foglalkozó civilszervezetek hiánya volt. Hunyad megyében évekkal ezelőtt Tóth János atya sokat dolgozott a Hit és Fény mozgalom meghonosításán, a kezdeményezés azonban lassan elhalványult, a ma-

gyar fogyatékos fiatalok családjai elszigetelődtek. – Két síkon próbáltunk elindulni. Elsősorban magunknak a fiataloknak igyekeztünk kiépíteni egy közösséget, ahol képességfejlesztő foglalkozást biztosítottunk számukra, kirándulást szerveztünk. Másrészt a szülők számára próbáltunk közösségi keretet teremteni, ahol találkozhatnak és őszintén megoszthatják gondolataikat, örömeiket, tapasztalataikat. 7 fiatallal kezdtük és nagyon hamar feloldódtak, jól érezték magukat a közösségben. Néhányan lemorzsolódtak időközben, de mindenképp folytatni szeretnénk. Én a munkám miatt sokat vagyok távol az otthonától, ezért a rendszeres havi találkozók időszakszerűen kimaradnak. A feleségem azonban ez idő alatt is élő kapcsolatot ápol a csoport tagjaival, családjaikkal, figyel rájuk, felkeresi őket. Nagyon jónak tartanám egy nappali központ létesítését számukra, hiszen megvolna rá az igény, s talán a lehetőség is. Déván kevesen vagyunk magyarok, nincs nagy anyagi potenciál, de az öyházak rendelkeznek ingatlanokkal és több fiatalban is megvan a hajlandóság, hogy segítséget nyújtson ebben a munkában. Egy kis közösségi összefogásra lenne szükség ahhoz, hogy elinduljon egy nappali foglalkoztató központ, ahol az iskolából kinőtt fiatalok megtalálhatnák a helyüket, fontosnak érezhetik

olyan vállalat, mely 50-nél több alkalmazottal rendelkezik, köteles a munkahelyeinek 4 százalékát fogyatékkal élő személyekkel betölteni. Aki ezt nem tudja, vagy nem akarja vállalni, az különadót fizet. Ennek ellenére a vállalatok nem tülekednek a fogyatékkal élők alkalmazásában, bár az utóbbi évtizedben itt előrelépéseket tapasztalni, hiszen jelenleg Romániában több ezer fogyatékkal élő ember dolgozik. – Az enyhe és mérsékelt fogyatékkal élők nagyszerűen meg tudják állni a helyüket a munkában. Pontos, megbízható alkalmazottak, csupán egy kis odafigyelést, emberséget igényelnek.

Az autista fiatalokat például felnőttként már szkizofréniával diagnosztizálja a hazai egészségügy. Nem létezik a felnőtt autista fogalma. Ezek az emberek viszont gyakran rendkívül magas értelmi intelligenciával rendelkeznek, amit nagyszerűen lehet hasznosítani az IT területén is. Nekem is van páciensem, aki jól menő IT-cégnél dolgozik. Van súlyos hallássérült páciens, aki jogot végzett. Vannak Down-kóros fiatalok, akik szintén munkába járnak, és nagyon jó munkakerőnek bizonyulnak. Csak figyelni kell a sajátos igényeikre. Idejében jelezni kell például számukra a tervezett munkahelyi változásokat, hogy érzelmi szinten felkészülhessenek



magukat, közösségben lehetnek, fejlődhetnek. Svájcban erre rengeteg példa van, mint amúgy arra is, hogy a fogyatékkal élő fiatalok munkát vállalnak. Jóformán csak a nagyon súlyos esetek szorúlnak ki a munkavállalás lehetősége alól – mondja László Attila.

**Munka**

Romániában a fogyatékkal élő személyek munkáltatása még gyerekcipőben jár. Bár a törvény értelmében minden

rát – magyarázza Coadă Melinda pszichológus. A magyar fiatalok körében azonban külön gondot jelent a nyelvismereti hiány. – Ármin a tizedik osztály befejezése óta otthon van, a nap nagy részét egyedül tölti, hiszen nekünk munkába kell járnunk. Nagyon hasznos lenne számára, ha ő is dolgozhatna. De csak védett környezetben tudom ezt elképzelni, mert figyelemzavara miatt képtelen hosszú ideig ugyanazt a munkát végezni. Ráadásul nem sikerült elsajátítania a román nyelvet – magyarázza az édesanya.

Árminhoz hasonlóan, Déván és a megyében több magyar, fogyatékkal élő fiatal kényszerül otthonülésre, megfelelő munkalehetőség híján. – A Székely-Szörvány-kapcsolat révén ismertük meg a sepsiszentgyörgyi Diakónia Alapítványt, illetve az általa működtetett Írisz Házat. Egy alkalommal felajánlották, hogy a Hunyad megyei Algyógyon való táboroztatásra itteni fiatalokat is elvinnének. Végül egyetlen dévai fiatal ment el, de mai napig emlegeti az ott szerzett élményeket. Az alapítvánnyal, illetve vezetőivel később személyesen is megismerkedtünk. Egy alkalommal a Fioretti csoport tagjaival látogattuk meg a nappali megőrző- és munkaterápiás foglalkoztató központot, a nagyszerűen működő farmot, ahol a fiatalok zöldséget termesztenek, állatokat nevelnek. Ezt látom amúgy Svájcban is. Mindenkit a maga képességének megfelelően foglalkoztatnak és a fogyatékkal élő fiatalok gyönyörűen dolgoznak asztalosként, gyertyaöntő műhelyben, biokertészetben stb. Van, aki egyszerűen borítékokra ragasztja a bélyegeket. Ez is olyan kézi munka, ami türelmet, kitartást igényel, és ezek az emberek ügyesen és jó szívvel végzik. A munka pedig sikerélményt nyújt és gyógyító hatással bír – hangsúlyozza László Attila. Hosszú távú tervei között szerepel egy ilyen védett központ kialakítása is Déván vagy a környéken. Ehhez azonban szélesebb körű összefogásra van szükség, egyházak, civilszervezetek és a közigazgatás részéről.

**GÁSPÁR-BARRA RÉKA**

# „Nem kérünk szánalmat, csak tiszteletet és elismerést a képességeinkért!”

Szövérdi-Szép Zoltán mérnök, a fogyatékkal élők Ceva de spus Egyesületének mindenese már jó ideje a fogyatékos személyekkel foglalkozó temesvári civilszervezetek körében mozog. Összekötve a hobbit a hivatásával, a bor szeretetét a fogyatékkal élők megsegítésével, 2014-ben létrehozta a ROVINHUD Borszalont, ahol a fogyatékos önkéntesek bebizonyították, hogy kiválóan tudnak dolgozni, és velük együtt megvalósította Románia legszínvonalasabb borászati eseményét. Szövérdi-Szép Zoltánnal a fogyatékkal élők problémáiról, a velük foglalkozó civilszervezetekről, akadálymentesítésről és inkluzív oktatásról, fogyatékosok állami intézményeiről és közösségi házairól, szegregációról és társadalmi elfogadásról-befogadásról beszélgettünk.

– Milyen temesvári szervezetek foglalkoznak a fogyatékkal élő személyek problémáival?

– Kétféle ilyen szervezet van: amelyek fogyatékos gyerekekkel foglalkoznak és amelyek fogyatékos felnőttekkel foglalkoznak. A fogyatékos gyerekekkel foglalkozó szervezetek a Fundația de Abilitare Speranța, a Podul cel Lung és a Casa Faenza, utóbbi kifejezetten autizmussal élő gyerekekkel foglalkozik. A vak gyerekek iskolája az Iris, és van még egy egyesület, amelyik autista gyerekekkel foglalkozik, az Invățăm cu pictograme, amelynek az alapítója Spanyolországból költözött haza, hogy itt valamit mozdítson. Általában a szülők hoznak létre egyesületeket a fogyatékos gyerekek számára, mert a gyerekekkel valamit kell kezdeni. Valami kell történnie, hogy a gyerekek fejlődjenek, hiszen a szülők egyszer meghalnak, és addigra el kell érni egy olyan szintet velük, hogy egyedül is tudjanak élni. Nehéz fogyatékos gyerek szülőjének lenni ebben az országban!

Értelmi fogyatékos felnőtteknek nyújt szolgáltatásokat a Pentru Voi Alapítvány, a mozgássérülteknek az Asociația Handicapatorilor Locomotori, a látássérültek egyesülete az Asociația Nevăzătorilor. Létrejött egy új szervezet is, Asociația pentru Integrarea Persoanelor cu Deficiențe (AIPD), amelynek célja a fogyatékos személyek társadalmi integrálása.

– Mivel foglalkozik jelenlegi szervezeted, a Ceva de spus Egyesület?

– A Ceva de spus Egyesületet a fogyatékos felnőttek hozták létre. Tagjai mindenféle fogyatékosok, és az a céljuk, hogy tanulják meg, hogyan tudjanak érvényesülni, hogyan éljenek teljes életet, hogyan harcoljanak a jogaikért, diszkrimináció esetén mit tegyenek. A Ceva de spus Egyesület nem nyújt szolgáltatásokat, a fogyatékos felnőttek önszervező tevékenysége által jött létre és az a célja, hogy ők eszközöljenek ki változásokat a környezetükben – az ilyen jellegű szervezet egyedülálló Romániában. Itt a vezetőség is fogyatékos személyekből áll, van két értelmi fogyatékos, egy vak lány és három fizikai fogyatékos. Az egyik alelnök értelmi és fizikai fogyatékkal él együtt!

Az Egyesületnek 5 alkalmazottja van, ebből ketten nem vagyunk fogyatékosok, és tulajdonképpen támogatjuk őket, hogy gyakorlatba ültessék a döntéseiket. Fia-tal csapatunk van, nincs menedzsment-tapasztalatuk, szükségük van támogatásra, de a döntéseket ők hozzák meg. Néha olyan döntéseket hoznak, amellyel lehet, hogy nem értek egyet, de nem ez a dolgom, hanem hogy segítsék nekik megvalósítani. Ha nekimegyünk fejfelé, akkor segítsünk lábra állni. Ez normális tanulási folyamat, mindenki hibázik, a lényeg az, hogy a hibákból tanuljunk. Próbálunk felépíteni egy csapatot, amelyik főleg a döntéshozó szervekkel dolgozzon, és rávegye a polgármesteri hivatalt, a kormányt, a képviselőket, a CFR, a Tarom igazgatóit, hogy eszközöljék azokat a változtatásokat, amelyek által a fogyatékos személyek a közösség aktív részei lehetnek.

**A villamosba felszállni egy kerekesszéssel bonyolult**

– Akadálymentesítés területén hogy állunk Temesváron?  
– Rosszul áll a város. Az egyik legfontosabb feltétele a fogyatékos személyek integrálásának a közszállítás akadálymentesítése. A járdaszegélyeket valahogy felmásszuk, lemásszuk, de

a villamosba felszállni egy kerekesszéssel az már bonyolult. Temesvár felújított három villamost, amit akadálymentesített. Ha minden igaz, jövőig még 6 villamost akadálymentesítenek. Az új trolik és buszok elvileg akadálymentesítettek,



Zoknik párosítása bekötött szemmel – nem is olyan egyszerű feladat!

olyan szempontból, hogy van egy rámpa, amit kézzel ki lehet nyitni. A gyakorlatban nagy zsúfoltság van, a buszsofőröknek bizonyos menetrendet be kell tartani, a sofőröknek nincs se kedvük, se idejük leszállni, kinyitni azt a nagy rámpát, majd utána visszacsukni. Mi sokat dolgoztunk a Közszállítási Vállalattal, voltak találkozásaink a sofőrökkel. Amikor elmegy a tolszékes Raluca a sofőrökkel beszélgetni, teljesen más hatása van, mintha én beszélgetnék velük. Amikor elmondja, hogy nem tud elmenni az egyetemre, mert elromlott a kocsija, és nincs mivel menjen, akkor a sofőrök nem kommentálnak, hogy nem lehet megoldani, hanem legalább egyet nyelnek. Vannak problémák ezen a területen, de lassan változik, javul a helyzet.

– A városháza szerint megvalósult a temesvári gyalogtér akadálymentesítése vakok számára.

– Ez is a mi kezdeményezésünkre történt. Mikor láttuk, hogy az oszlopokat állítják föl, rögtön írtunk egy levelet



Akadálymentesített kisbuszt vásároltak a Borszalont bevételéből

a polgármesteri hivatalnak, hogy akadálymentesítsék a jelzőlámpákat a vakok számára. Kaptunk is választ, hogy persze, persze, fel is szerelték a dobozokat, de olyan halványan működnek, hogy az autók zajában nem lehet a jelzéseket hallani. Most megint írtunk levelet, hogy köszönjük, de jó lenne használni is őket. Csinálnak jó dolgokat, de ott kell lenni, és figyelni, hogy jól csinálnak-e meg valamit vagy sem. Lassan-lassan haladunk előre, de a ritmus nagyon lassú. Itt azt is megjegyezném, hogy az akadálymentesített járdákat az autósok előszeretettel parkolásra használják, nem lehet elmenni tőlük se babakocsival, se kerekesszéssel. Aki ilyet lát, azonnal jelenteni kell a helyi rendőrségnek! Velük is találkoztunk többször, mutatták, hogy hány száz, meg ezer esetben büntettek minden évben, mégis hiába...

**Az információ akadálymentesítése nagyon fontos!**

– Az oktatási intézmények akadálymentesítése milyen stádiumban van?

– A Nyugati Egyetem áll ilyen szempontból a legjobban, ebből a szempontból velük sokat dolgoztunk, és itt nemcsak arról beszélünk, hogy a kerekesszéssel be tudjál jutni az épületbe, az osztályterembe, hanem arról is, hogy például, a tananyag legyen meg olyan formátumban, hogy a vakok el tudják olvasni. Most már a számítógépek képesek a szöveget elolvasni, csak ahhoz Word vagy PDF formátumban kell megkapják a diákok a tanároktól. Sok tanár nem akarja ezt, mert az ő anyaga, és nehogy oda kerüljön, ahová nem szabad. Hosszú munka eredménye, hogy ezek a dolgok lassan elkezdtek működni. Mikor akadálymentesítésről beszélünk, az emberek a rámpákra és kerekesszékekre gondolnak.

De ott vannak a vakok, a süketek, a nehezen járó személyek, akik nem használnak kerekesszéket, de nehezen mennek, és korlátra van szükségük. Helyenként megvan a rámpa vagy a lépcsők, de nincs korlát. Ott vannak az értelmi fogyatékosok, akiknek az akadálymentesítés azt jelenti, hogy az információ könnyen érthető. Ha felmegyünk a Temesvári Polgármesteri Hivatal weboldalára, amelyik egy közszolgálati intézmény és a fontos információknak Temesvár minden polgárhoz el kell jutniuk, szerintem a temesváriak 80 százaléka elveszne ezen a weboldalon, annyira bonyolult és nehezen érthető.

Farkas Imre temesvári alpolgármesterrel volt találkozásom, és felírtuk neki minden problémánkat, többek között ezt is, hogy legyen egy olyan részleg a városháza weboldalán, amelyik könnyen olvasható, ahol csak a fontos információk vannak. Ha egy fogyatékosnak szüksége van valamire, akkor onnan tudja meg, hova menjen, milyen az órarend stb. Mi felajánlottuk, hogy akár le is fordítjuk könnyen érthető változatra a szöveget. Az akadálymentesítés nagyon fontos része az információ akadálymentesítésének!

– Hogyan lehet a fogyatékos gyerekeket közösségbe integrálni? Létrehozhatunk a számukra külön közösségeket az őket segítő szervezetek?

– Itt kezdődik a probléma: a fogyatékosok részei a temesvári közösségnek, de a társadalom nem kezeli őket úgy, mint a közösség tagjait, pedig ők azok. Azon keze munkálkodjon mindenki, a helyi hatóságoktól az egyszerű emberig, hogy ezek a személyek a közösség tagjai legyenek. Mondok egy példát: ha a fogyatékosoknak fenntartott parkolóban valaki lát egy autót, megnézi a szélvédőt, és ha nincs fogyatékos jel, a helyi rendőrséget kell tárcsázni és kihívni egy autót, hogy büntessenek. Én ezt mindig megteszem, de bárki megteheti. Az embereket kétféleképpen lehet nevelni: szép szóval és ostorral. Amikor a vétkes sofőr megkapja az ezer lejes büntetését, akkor megtanulja, hogy nem foglalja el a fogyatékosok parkolóját. Mi azért először szép szóval próbálunk nevelni. Ezek az emberek tehát a közösség tagjai, egy „normális” közösség ezeket az embereket „normálisan” kezeli, a hozzáállás ugyanolyan kell legyen, mint bárki máséhoz. Hogy ezek az emberek a közösség tagjainak érezzék magukat, ugyanolyan eséllyel kell rendelkezniük. Mit jelent ez?

Amikor a fogyatékos gyerek megszületik, a szülők először megijednek, majd rájönnek, hogy ez van, és ezzel kell élni. Általában a szülők egymásra találnak, és elmondják egymásnak, hogyan csinálták a dolgokat. Utána kellene élni a szokványos életet. Kimennek a gyerekek a parkba játszani. 2012-ben Temesvár összes játszótérén ki volt írva, hogy „A fogyatékos gyerekeknek a játszóeszközöket használni tilos”. Akkor mi akcióztunk egyet, és erre gyorsan lecsérélték mind a 167 temesvári játszótérről a feliratokat. De a fogyatékos gyerek szülei megkapták az első pofont: a közösség annyira „befogadó”, hogy a játszótérre se viheti el a gyereket.

A gyerek nő, ha fizikai fogyatékos, oviba kellene menni. Az ovik nem fogadják be a fogyatékos gyereket. Bármelyik szülő bepereli az óvodát, amelyik visszautasította, megnyeri a pert. A szülőknek azonban se energiájuk, se pénzük, se idejük nincs evvel foglalkozni. A gyerek nő, valahogy találnak neki egy óvodát, egy igazgatónak megessék rajta a szíve vagy empatikusabb a hozzáállása. Következnek az iskola keresése. Azt is nagy nehezen megoldják.

Folytatása a IV. oldalon

**Folytatás az III. oldalról**

Aztán a gyerek már olyan nagy, hogy már nem lehet cipelni egyik helyről a másikra. Volt nemrég egy eset, hogy az anyuka a hátán cipelte fel a gyereket a negyedik emeletre órára, mert nem sikerült a terméket úgy beosztani, hogy a gyereknek a földszinten legyen órája. Olyan egyszerű dolgokat lehetne megoldani egy kis jóérzéssel!

A fogyatékos gyerek elvégezte az iskolát, talán az egyetemet is és utána az a normális, hogy elkezdjen dolgozni, következnie a munkavállalás. Általában nagyon kevés fogyatékos személy végez egyetemet, a nagy többség egyszerű munkákat végez, főleg az értelmi fogyatékosok, akik takarítanak, cipelnek stb.

**Van, aki 24 órás felügyeletet igényel**

– A munkaadó milyen kedvezményt élvez, ha fogyatékos személyt alkalmaz?

– A fogyatékos személyek adómentesek, a nettó bér esetében kisebb a cégnek a terhelése. Azok a cégek, amelyeknek 50-nél több alkalmazottjuk van, kötelesek 4%-ban fogyatékos személyeket alkalmazni. Ha ezt nem teszik meg, akkor vagy fizetnek büntetést az államnak (a bruttó minimálbér összege) vagy ezért a pénzért valamilyen szolgáltatást vásárolnak a védett munkacsoportoktól, ahol a fogyatékos személyek dolgoznak. Abban az esetben, ha mégis talál munkahelyet a fogyatékos fiatal, akkor is segítségre van szüksége. Ilyen szolgáltatást nyújt a Pentru Voi Alapítvány értelmi fogyatékos fiataloknak. Az Alapítvány három fő tevékenységet folytat:

Napközit működtetnek, ahová busszal viszik a fogyatékosokat, kapnak reggelit, ebédet, és foglalkoznak velük. Egyesek dolgoznak is, és pénzt kapnak a munkájukért. Akik nem tudnak dolgozni, azok olyan tevékenységeket végeznek, amelyek által fejlődhetnek. Működtetnek ezenkívül védett apartmanokat, ahol fogyatékosok laknak. Végül is ők az egyetlen alapítvány a városban, amelyek munkát keres fogyatékos személyeknek, de a munkahelyen támogatja is őket. Egy értelmi fogyatékosnak szüksége van támogatásra a munkahelyén, de a munkaadónak is meg kell tanulnia, hogyan kell ehhez az emberhez viszonyulni. Ha egy autista személyről van szó, akkor ne változtassuk a feladatát minden hónapban, mert ők a rutint szeretik. Ameddig rutinos munkájuk van, jól végzik a dolgukat. Amikor a rutinból kiközkönnék, akkor nagy a baj. Az emberek általában nem szeretik a rutinos munkát, ezért egy autista személy áldás lehet egy munkahelyen. Neki pedig ez a jó. A fogyatékosok számára végzett szolgáltatásoknál az a lényeg, hogy személyre szabottak legyenek, mindenki igénye szerint kapja.

A Pentru Voi Alapítványt is a szülők hozták létre, külföldi támogatással. Jól működő, nagy szervezet, az értelmi fogyatékosoknak nagy segítség, de a családnak is, mert a gyerek 8 órát ott van a központban, csinál valamit, és közben a szülő végzi a dolgát, bevásárol stb. A nagy tragédia az, amikor vannak fogyatékos felnőttek, akik nem tudnak egyedül élni, és amikor a szülők meghalnak, ott maradnak egyedül. Az állam köteles személyes gondozót biztosítani, de annak a munkaideje 8 óra naponta. Van, aki 24 órás felügyeletet igényel. Akkor legrosszabb esetben bekerül egy állami intézménybe.

– Mi történik az intézetekbe beutalt fogyatékosokkal?

– Ezekben az intézetekben borzalmasak a körülmények. Senki nem foglalkozik velük, 6-8-an vannak egy szobában (jó esetben 2-3-an), nem történik velük semmi, és nincs beleszó-lási joguk az életükbe. Alapvető dolgoktól vannak megfosztva, se munka, se pénz, se szórakozás. Megtörténnek a konfliktusok, és akkor nem az okot próbálják megszüntetni, hanem benyugtatózzák az intézetek lakóit, és azok alszanak egész nap. Az életminőség kritikán aluli, az emberek leépülnek, alapvető döntéseket nem hozhatnak meg, ki nem járhatnak. A kis, szegregatív közösségekben tengődnek.

Mindenkinek az az érdeke hogy a fogyatékos aktív legyen, dolgozzon, a közösség javára váljon és önállóan éljen. Egy Temes megyei intézményben élő személy az adófizetőknek 2500-2800 lejébe kerül havonta. Itt van Eni példája, aki 23 évet élt állami intézményben, de most már dolgozik, adót nem fizet ugyan, de a járulékokat fizeti havonta, 400 lej ad az államkasszába. Van értelme a munkájának, az életének, önálló döntéseket tud hozni. Mindenkinél ez lenne az érdeke, kivéve a politikusokat, akik részéről nagy az ellenállás.

**Jelenleg 17 000 fogyatékos él intézményekben**

– Miért érdekük a politikusoknak a fogyatékosokat állami intézetekben tartani?

– A mi célunk az, hogy a kormányt győzzük meg róla, hogy a nagy intézeteket zárják be, és lakóikat a közösségben, kis házikókban tanítsák meg a független életre. A háttérben viszont az van, hogy az intézmények lakói zömmel szavazóképesek, és az igazgatók politikailag vannak kinevezve. Az állami intézmények rengeteg pénzt forgatnak (étel, mosószert stb.) Megvannak a szerződések, mindenki jól jár, a fogyatékos személyek pedig, le merem fogadni, hogy úgy szavaznak, ahogy az intézmény vezetője mondja. Jelenleg 17 000 ember él ilyen intézményekben Romániában. A fogyatékosok gyámja is az intézmény igazgatója, minden szinten neki vannak alárendelve. Nekik nem éri meg, hogy ezeket az intézményeket bezárják és a fogyatékosok kis közösségi házakban éljenek. Ezen változtatni túl sokat nem tudunk. Csináltunk egy kampányt az Európa Tanácsnál, hogy európai pénzt többet ne adjanak fogyatékosoknak fenntartott intézmények javítására és felújítására, hanem közösségi házak, szolgáltatások létesí-

tésére. A következő EU-s pénzügyi ciklusban Románia kap 17 millió eurót arra, hogy ilyen közösségi szolgáltatásokat hozzon létre, és a cél az, hogy 500 embert kiköltöztessünk az állami intézetekből. Európai szinten vannak eredmények. Nyugat Európában már nincsenek ilyen intézmények, de Kelet-Európa tele van ilyenekkel. Horvátországban jól mennek a dolgok ebből a szempontból, de még Moldova is előtünk jár...

**Egy segítő tanárra jut 15 gyerek a megyében**

– A kommunista rendszertől örökölt speciális iskolák még működnek? Hogyan lehetne a fogyatékos gyerekeket a „normális” oktatásba integrálni?

– Speciális iskolák most is vannak. Ezekkel az a baj, hogy szegregatív intézmények, másrészt a tanítás minősége gyenge, a gyerekek ahelyett, hogy fejlődjenek, visszafejldnek. Ez úgy kéne működjön, ha az integrációról beszélünk, hogy a fogyatékos gyerekek együtt tanulnak a nem fogyatékos gyere-



Milyen vakon boldogulni az utcán?



A Ceva de spus Egyesület csapata

reikkel. Ilyenkor az emberek megijednek, hogy mit keresne az iskolában egy autista, egy Down-kóros vagy egy értelmi fogyatékos? Ez úgy kéne működjön, hogy ezekkel a gyerekekkel külön foglalkozzon egy tanár az órán. A gyerek benne van a közösségben, ugyanazt a leckét tanulja, a gyerek is fejlődjön, de a többi gyerekek ne maradjanak vissza.

– Sikertült ezt valahol megvalósítani?

– Ezért van a Speranța Alapítvány, ők ezt csinálják, és nagyon jól csinálják. Ők adják a tanárt a fogyatékos gyerek mellé, ami pedig az állam kötelessége lenne. Mi is próbálunk az inkluzív oktatásért közbenjárni, de az valójában nem működik. Románia aláírta a nemzetközi egyezményt, amelyek a fogyatékos személyekről szól, és ott az is benne van, hogy a gyerekeket integrálni kellene a tanügybe. Hogy betartsák az egyezményt, amelyek törvényerejű, integrálják a gyerekeket az iskolába, de segítő tanárt nem adnak melléjük. Ha mégis, akkor egy segítő tanárra jut 15 gyerek a megyében. Ebből kifolyólag problémák, konfliktusok adódnak, sztrájkolnak a szülők, a gyerekek stb. Ha gondok vannak, az azért van, mert nincs ott a segítő személy, aki támogassa a gyereket és tudatosítsa a többi gyerekeknek, hogy ez a gyerek kicsit más, de lehet véle dolgozni. Ahelyett hogy a szülők egy oldalon legyenek, háborúznak egymással, mert a tanfelügyelőség és az állam nem végzi el a dolgát úgy, ahogyan kellene.

– Melyek az Ön által támogatott fogyatékosok egyesülete, a Ceva de spus legfontosabb célkitűzései?

– Az egyik célja az egyesületnek, hogy ezeket a fogyatékosok számára fenntartott intézményeket megszüntesse az állam, helyettük közösségi szolgáltatásokat nyújtson a fogyatékosok számára. A másik dolog az akadálymentesítés, közszállítás, helyi rendőrség, intézmények, diszkriminációellenes tanács. A baj az, hogy kényelmetlenek vagyunk, annak ellenére, hogy

az elvünk az, hogy először elmegyünk, beszélünk, megpróbáljuk szép szóval elérni, amit szeretnénk. Nagyon könnyen fel lehetne jelenteni mindenkit, és kapnának havonta 6-700 lej büntetést, és akkor talán megunnák. De nem azt akarjuk, hogy a közösség ellensége legyünk, hanem hogy a dolgok szépen javuljanak, és az emberek megértsék, mi a baj. Ezekre a találkozókra a vezetőség fogyatékos tagjai mennek el, minél önállóan tudják végezni a dolgukat, annál hatékonyabban működnek, meggyőzőbbek, mint mi, amikor egy rámpát vagy hangosbeszélőt kell kialakítani. Ha mégsem haladnak a dolgok, akkor jogi eszközökhöz folyamodunk, vagy a sajtóhoz fordulunk. A harmadik dolog, az is nagyon fontos, hogy az emberek gondolkodásmódját megváltoztassuk. Ezt csak úgy lehet elérni, ha bebizonyítjuk, hogy a fogyatékos személyek ugyanolyan jó munkát tudnak végezni, ugyanolyan kedvesek tudnak lenni, ugyanolyan szükségük van a szeretetre, a munkára, a bulizásra, a pihenésre. Ezért nagyon sokat vagyunk jelen eseményeken, mint pl. a Plai Fesztivál, Bega Boulevard, ahol az emberekkel szóba lehet állni. Volt olyan kezdeményezésünk, hogy bekötött szemmel zoknikat kell összepárosítani vagy járkalni az úton, ebből az emberek rájönnek, hogy nem is olyan könnyű vakon elvégezni a feladatot, de sikerélményt is nyújt, az empátia nő a fogyatékosok irányában. Nagyon fontos az, hogy ne sajnálatot érezzenek az emberek a fogyatékosok miatt, hanem tiszteljék őket a képességeikért!

– Ezekben a napokban szervezik meg harmadszor a ROVINHUD Borszalont, ami az Ön számára és a Ceva de spus Egyesület számára is egy visszhangos sikertörténet.

– A ROVINHUD Borszalont egyik célja, hogy pénzt szerezzünk a szervezetnek, de nem ez a fő célja. A tagok ott vannak, dolgoznak önkéntesként, mindenki a képességeihez mérten. Van, aki toloszékben ülve ellenőrzi a karpereceket a bejáratnál, van olyan csapat, amelyik kimossa a poharakat a mesterkurzusok után és előkészíti a tisztákat. Ötszáz poharat kell elmosni, eltörölni egy óra alatt, és ezt a feladatot kifogástalanul elvégzik. Az első borszalont után a kiállítók azt mondták, hogy még soha nem voltak Romániában olyan boreseményen, ahol a (fizetett) alkalmazottak olyan jó munkát végeztek volna, mint a Ceva de spus tagjai, akik önkéntesen dolgoztak. Jó munkát végeznek, és ezáltal változtatjuk meg az emberek gondolkodásmódját. Ez a Borszalont Románia egyik legszínvonalasabb borrendezvénye, ha nem a legszínvonalasabb! Büszke vagyok rá, hogy a Financial Times-ban megjelentünk, az angol királynő bortanácsadója írt rólunk, de a legrangosabb bormagazinok is erről a különleges rendezvényről írtak. A Borszalont bevételéből vettük az akadálymentesített mikrobuszunkat is, természetesen ez sem elhanyagolható eredmény.

– Mi az, amit sürgősen meg kellene csinálni ahhoz, hogy a fogyatékosok ügye előbbre jusson Romániában?

– Ami sürgős lenne és amire összpontosítani kéne, szerintem az oktatás. A fogyatékos gyerekeknek teljesen más jövőjük lehet, ha megfelelő oktatásban részesülnek. Az óvoda, iskola befogadja a gyerekeket, legyen segítő tanár, aki ott van mellettük és a gyerekek fejlődjenek. A felnőtteket munkáltatni kellene a képességeiknek megfelelően, és biztosítani kellene számukra az akadálymentesített közszállítást. Ezek mellett fontos lenne az emberek hozzáállásán változtatni, úgy kezelni a fogyatékosokat, mint bárki más. Sokszor csak egy kis odafigyelést kérnek, azt, hogy az emberek beszélgessenek velük. Kis dolgokon múlik a fogyatékosok integrálása, odafigyeléssel, empátiával sok dolgot meg lehetne oldani.

– Köszönjük a beszélgetést és sok sikert, kitartást a továbbiakban!

**A melléklet megjelenését a**



**BETHLEN GÁBOR**  
Alap  
támogatta.

Lejegyezte:  
**PATAKI ZOLTÁN**